

Valideyn məsuliyyəti

Layihə

Alle cəmiyyətin ən vacib dayəğıdır. Şəxsiyyətin əsasını qoyan cəmiyyətin ilkin struktur vahidi ələ hesab olunur. Məhz ailədə ilk tərbiyə alınır, uşaqlar ilk sosial təcübəyə yiyələnir, bir şəxsiyyət kimi formalaşır. Alle ilk tərbiyə ocağı kimi böyüyən uşağın gələcək inkişafında, tələyində mühüm rol oynayır. Uşağ böyütmək, ərseyə çatdırmaq hər bir valideynin qarşısında duran ən çətin, məsuliyyətli və eyni zamanda şəərəfli bir işdir. Uşağ dünyaya gəldiyi gündən valideynlərin üzərinə böyük bir yük, məsuliyyət düşür.

Böyüyən hər bir uşağ, ələcə də valideynlərin ailədə formalaşdırıldığı dəyərlər və münasibətlər zamanla cəmiyyətə öz təsirini göstərir. Yeni, onun necə olması, hansı təməllər üzərində qurulması, inkişafı, övladların tərbiyəsi millətin və dövlətin gələcəyinin əsas şərtlərindən dir. Hər kəsə məlumdur ki, uşaqların hüquq və əzadlıqlarının təmin olunması onların rifahı və normal inkişafı üçün mühüm əməlidir.

Yalnız ailədə və cəmiyyətdə hərtərəfli müdafiə və qayğı ilə əhatə olunan uşağ şəxsiyyət kimi yetişir. Buna görə də hər bir valideyn övladlarının hərtərəfli inkişafı üçün öz vəzifələrini layiqincə yerinə yetirməli və gələcəyə layiqli vətəndaşlar yetişdirməlidir. Onlar çalışmalıdır ki, körpənin qayğısına qalıb, onu sağlam böyüdüb, cəmiyyət üçün yararlı vətəndaş kimi yetişdirsinlər.

Məlumat üçün qeyd edək ki, məhz valideyn məsuliyyətsizliyindən təkəcə 2019-cu ildə valideynlik hüquqlarından məhrumətə ilə bağı 133 mülti işə baxılıb. Həmin işlər üzrə 72 iddia təmin edilib. 2018-ci ildə valideynlik hüquqlarından məhrumətə ilə bağı 128 mülti işə baxılıb, onlardan 84-ü təmin olunub. Statistik məlumatlara görə, 2017-ci ildə valideynlik hüquqlarından məhrumətə ilə bağı 118 mülti işə baxılıb, 63-ü təmin edilib. 2020-ci ildə Azərbaycan məhkəmələrində valideynlik hüquqlarından məhrum etmə ilə əlaqədar 51 işə baxılıb və 21 iddia təmin edilib.

Qeyd edək ki, Ailə Məcəlləsinin 64-cü maddəsinə əsasən, valideynlər (onlardan biri) valideynlik hüquqlarından aşığıdakı hallarda məhrum edilə bilərlər:

- öz valideynlik vəzifələrini yerinə yetirməkdə;
- ailəni qəsdən ödəmədikdə;
- heç bir üzürü səbəb olmadan uşağı doğum evindən və yaxud hər hansı müalicə, tərbiyə, əhalinin sosial müdafiəsi müəssisələrində və digər analoji müəssisələrdən götürməkdən imtina etdikdə;
- valideynlik hüquqlarından sul-istifadə etdikdə;
- uşaqlara qarşı məişət zorakılığı ilə bağı hərəkətlər törətdikdə;
- xroniki alkəqol və narkomaniya xəstəsidirsə;

- uşaqların və ya ərinin (arvadının) sağlamlığına və ya həyatına qarşı qəsdən edilmiş cinayət törətdikdə.

Məcəllənin 66-cı maddəsində göstərilir ki, valideynlik hüquqlarından məhrum edilmiş valideynlər uşağa münasibətdə həmin uşaqla qohumluq faktına əsaslanan bütün hüquqlarını, o cümlədən bu Məcəllənin 82-ci maddəsinə əsasən uşağdan təminat almaq, habelə uşaqlar

Mütəxəssislərin fikrincə, bəzən valideynlər üzərlərinə düşən məsuliyyəti dərk etmirlər

Elnur Rüstəmov,
psixoloq

üçün təyin edilmiş dövlət müavinəti almaq və imtiyazlardan istifadə etmək hüququnu itirirlər. Valideynlik hüquqlarından məhrum edilmiş valideynlər uşaqların saxlanması təmin etmək vəzifələrindən azad edilmirlər. Həmin valideynlər (onlardan biri) ilə uşaqların birgə yaşamaq məsələlərini məhkəmə Azərbaycan Respublikasının mənzil qanunvericiliyinə əsasən həll edir. Ailə Məcəlləsinə görə, uşağın digər valideynə verilməsi mümkün olmadıqda və ya valideynlərin hər ikisi valideynlik hüquqlarından məhrum edildikdə, uşağ müvafiq icra hakimiyyəti orqanının himayəsinə verilir. Uşağ, valideynlərin (onlardan birinin) valideynlik hüquqlarından məhrum edilməsi haqqında məhkəmənin qətnəməsindən 6 ay keçəndən sonra övladlığa götürülə bilər.

Mütəxəssislərin fikrincə, ailə tərbiyəsi ilə qurulmalıdır ki, burada böyüyən uşaqlar ələcəkdə cinslərdən asılı olmayaraq, bir şəxsiyyət kimi böyüsünlər. Ailə tərbiyəsi ələ bir qarışıqlı prosesdir ki, burada hər iki tərəfə: valideynlərə də, övladlara da zövq və rahatlıq verməlidir. Ailə hörmətə, etibara və qayğıya möhtacdır. Bunu hər ailə quran gənc bilməlidir. Onlar dərk etməlidir ki, ailə hələ heç də kişi və qadının nighağı girməsi, kişi-qadın münasibəti deyildir. Ailə ana-uşağ, ata-uşağ münasibətləri

**Azərbaycan Respublikasının
Mediannın İnkişafı Agentliyi**

**Gender, ailə və demografiya
məsələlərinin işıqlandırılması**

mi və dostluq münasibəti olmalıdır. Belə ailələr uşağa gündən-günə böyütməkdə olan bir insan kimi baxır və onun ləyaqət və şəxsiyyətinə hörmət edirlər. Valideynlər uşaqlarına öz həyat təcrübələrini, öz qəlbərinin gözəlliklərini verirlər. Uşaqlar böyüdükcə özləri təcübə və həyat müşahidəsi əldə edirlər.

■ Məsələyə münasibət açıqlayan psixoloq Elnur Rüstəmov da hesab edir ki, valideyn məsuliyyətsizliyi bir çox hallarda uşaqlarda müxtəlif psixoloji narahətçiliyə yol açır: "Biz hər zaman qeyd edirik ki, uşağın problemi ailənin problemidir. Bəzən valideynlər öz uşaqlarını psixoloqa gətirdiyi zaman məlum olur ki, problem uşağdan çox valideynin özündədir. Bəzi valideynlərin özləri aggressiv, əsəbi olurlar. Ona görə də bu məsələlərdə çox diqqətli olmaq lazımdır. Düzüdü, valideynin özünün də müxtəlif qayğıları var. Amma bu, uşağa münasibətdə özünü göstərməməlidir. Bu gün kifayət qədər problemli ailələr var ki, ailədəxili konfliktlər orada böyüyən uşaqların psixologiyasına mənfi təsir göstərir. Ailədəxili konflikt, boşanmalar bir çox hallarda uşaqlarda zamanla davranış problemləri yarada bilər. Belə uşaqlar məktəbdən, dərslərindən uzaqlaşır, evdən pul oğurlayır, yaxud evdən qaçır. Bu uşaqların cəmiyyətə yenidən inteqrasiyası üçün ilk növbədə psixoloji yardım göstərilməlidir. Onun cəmiyyətə adaptasiyası olunması çox vacibdir. Bəzən isə təkəcə uşağa yox, ümumilikdə ailəyə psixoloq dəstəyi lazımdır. Bu gün həll olunmayan problemlər sabah daha ciddi bir probleme yol aça biləcəyi istisna olunmur".

Yeri gəlmişkən...

Ailə, Qadın və Uşağ Problemləri Üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən mütəmadi olaraq valideyn məsuliyyəti, uşağ hüquqlarının qorunması, ailə dəyərlərinin, uşaqlara sevgi, diqqət və qayğı dolu münasibətin təbliği məqsədi ilə maarifləndirə kampaniyaları həyata keçirilir və bu istiqamətdə sosial çarxlar hazırlanaraqictimaiyyətə təqdim edilir.

Komitədən həftə.az-a verilən məlumata görə, bu tədbirlərin davamı olaraq Təhsil Nazirliyi və Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi ilə birgə əməkdaşlıq çərçivəsində "Övladınızın ən yaxın sırdaşı olun!" adlı növbəti sosial videoçarx hazırlanıb. Qeyd olunub ki, uşağın şəxsiyyətinin tam və əhəngdar inkişafı üçün onun sağlamlı ələ mühitində, məhəbbət və anlaşma şəraitində böyüməsi çox vacibdir. Bildirilib ki, xoşbəxt ailədə xoşbəxt uşaqlar böyüyür və gələcəyimiz onları necə yetişdirməyimizdən asılıdır. Öz uşaqlarına həqiqi tərbiyə vermək, onların ictimai həyata hazırlamaq, uşaqlarda həqiqi vətənpərvərlik, əməksevərlik, sağlamlı və gümrəh, yüksək dərəcədə mədəni və şüurlu vətəndaş kimi yetişdirmək hər bir ata, ananın arzusu və borcudur. Qeyd etmək lazımdır ki, hər bir valideyn rütubətindən asılı olmayaraq, öz uşağının tərbiyəsi üçün böyük məsuliyyət hiss etməli, həmçinin uşağının ailədə düzgün tərbiyə olunmasını üçün diqqətli olmalıdır.

« Sevinc

*Azərbaycan Respublikasının
Mediannın İnkişafı Agentliyinin
maliyyə dəstəyi əsasında hazırlanıb.*